

GEMEENTELIJKE ACADEMIE VOOR BEELDENDE KUNSTEN

HEUSDEN-ZOLDER

**ARTISTIEK
PEDAGOGISCH PROJECT**

INHOUD

Inhoud	2
Grondlijnen van het pedagogisch project	3
Schoolconcept	5
Het opvoedingsklimaat	7
Betrachtingen, doelen, werkwijzen	8
▪ Algemene inleiding	9
▪ Algemene uitgangspunten	10
▪ Doelgericht / resultaatgericht / competentiegericht onderwijs	11
▪ Interne kwaliteitszorg	12
▪ Verscheidenheid en differentiatie	13
▪ Eerste, tweede en derde graad	
✓ Inleiding	14
✓ Uitgangspunten	15
✓ Algemene methodologische aanpak	16
✓ Het spelelement als concrete didactische methode	17
✓ Algemene doelstellingen	18
✓ Profiel van een leerling (eerste en tweede graad)	19
✓ Profiel van een oefening (eerste en tweede graad)	20
✓ Profiel van een leerling (derde graad)	21
✓ Profiel van een oefening (derde graad)	22
▪ Vierde graad en specialisatieopleiding	
✓ Algemene doelstellingen	23
✓ Fasering van de opleiding	25
✓ De ateliers en hun gezicht	26
✓ Beeldhouwen en ruimtelijke kunst (vierde graad)	27
✓ Fotokunst (vierde graad)	28
✓ Grafiekkunst (vierde graad)	29
✓ Projectatelier (vierde graad)	30
✓ Schilderkunst (vierde graad)	31
✓ Tekenkunst (vierde graad)	32
✓ Levend model (vierde graad)	33
▪ Kortlopende specialisatieopleiding	34
✓ Beeldhouwen en ruimtelijke kunst	
✓ Fotokunst	
✓ Grafiekkunst	
✓ Projectatelier	
✓ Schilderkunst	
✓ Tekenkunst	
▪ Kortlopende opleiding Beeldende en Audiovisuele Cultuur	36
✓ Methodologische aanpak	37
Evaluatie: evaluatiereglement academie	38

GRONDLIJNEN VAN HET PEDAGOGISCH PROJECT

De Gemeentelijke Academie voor Beeldende Kunsten (GABK) van Heusden-Zolder behoort tot het officieel gesubsidieerd onderwijs en verstrekt deeltijds kunstonderwijs in het domein beeldende en audiovisuele kunst, met studierichtingen beeldend kunstenaar en fotograaf.

Het Gemeentebestuur van Heusden-Zolder treedt op als schoolbestuur (voorheen de inrichtende macht genoemd).

Het schoolbestuur en de GABK houden rekening met en aanvaarden de richtlijnen zoals vastgelegd door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs.

Als openbare instelling staat de GABK open voor jongeren vanaf 6 jaar en voor volwassenen, ongeacht hun levensfilosofie. De GABK stelt zich onafhankelijk op en toont respect voor de persoonlijke waarden en de eigenheid van elke leerling.

Het schoolbestuur gaat er van uit dat de redenen, welke ze ook zijn, die een leerling motiveren de nodige tijd vrij te maken om lessen te volgen aan de GABK belangrijk en voldoende zijn. De directeur en de leerkrachten willen en mogen deze motivatie niet beoordelen of veroordelen. Hoe de leerling de school binnenkomt, bepaalt de beginsituatie: niet méér, niet minder. Met welke inzichten en vaardigheden de leerling de school verlaat, daar ligt het belang van ons pedagogisch project.

De GABK wil de plaats bij uitstek zijn waar aan beeldscholing wordt gedaan. De leerling leert de beeldtaal begrijpen en gebruiken door haar vanuit verschillende invalshoeken te onderzoeken en in de eerste plaats door zelf 'beelden' te maken. De GABK gaat er van uit dat de leerling door middel van een nieuw verworven (beeld)taal de hem omringende wereld beter kan leren begrijpen en daardoor mogelijk kan meewerken aan het verbeteren ervan. Om dit te realiseren wil de academie in de eerste plaats een klimaat van geborgenheid en rust scheppen waarin de kunstzinnig begaafde leerling en de kunstminnaar elkaar kunnen ontmoeten en met elkaar in dialoog kunnen treden over het boeiende fenomeen dat beeldende kunst toch is.

De GABK wil in de verschillende graden en opties goed onderbouwde jaarprogramma's uitwerken om haar doelstellingen te bereiken. Hierbij staat de leerling centraal en wordt stugge indoctrinatie behoedzaam vermeden en zelfs geweerd.

Beeldscholing in al haar facetten is het hoofddoel van de opleiding. Daarom is het logisch en noodzakelijk dat de directeur en de leerkrachten van de GABK een positief kritische houding aannemen tegenover mogelijke artistieke inhouden (zoals het artistieke klimaat, kunst van vroeger en nu) en dat zij trachten deze attitude over te dragen op de leerling. Ook dienen zij bewust na te denken over de mogelijke toepasbaarheid van didactische principes en vakmethodische benaderingsmogelijkheden met de bedoeling het aangeboden onderwijs voortdurend te optimaliseren.

De GABK is zich bewust van haar maatschappelijke opdracht. Om deze opdracht in het licht van de voortdurende snelle maatschappelijke veranderingen maximaal te kunnen blijven waarmaken, onderwerpt zij haar methodes en haar pedagogisch project dan ook aan permanente zelfreflectie.

ARTISTIEK PEDAGOGISCH PROJECT

Binnen de materiele mogelijkheden waarover zij beschikt, zorgt de GABK in samenwerking en nauw overleg met het schoolbestuur voor de noodzakelijke infrastructuur en didactische uitrusting. Voor het onderhoud van infrastructuur en uitrusting kan de GABK rekenen op de logistieke steun verleend door het schoolbestuur.

Het onderwijs wordt verstrekt door leerkrachten die over de vereiste artistieke en pedagogische bekwaamheidsbewijzen beschikken, die het pedagogisch project van de school onderschrijven en die bereid zijn voortdurend verbeteringen aan te brengen in hun onderwijsmethodes met het oog op een optimalisering van het onderwijs in de beeldende en audiovisuele kunsten in al zijn verschillende aspecten.

De leerkrachten worden zonder uitzondering aangesteld door het schoolbestuur, op voorstel van de directeur en de dienst personeel, of bij beslissing van de reïfectatiecommissie.

De GABK beschikt over de mogelijkheid en het recht om, steeds met de doelmatigheid van het onderwijs voor ogen, activiteiten te organiseren die het onderwijs in een ruimere cultuurhistorische context plaatsen: gastcolleges, tentoonstellingen, voordrachten, studiereizen, enz.

Om dit aspect van het onderwijs - dat integraal deel uitmaakt van het pedagogisch project - te organiseren en praktisch uit te werken, werd binnen de schoot van de GABK een vereniging opgericht met het juridisch statuut van een vereniging zonder winstgevend doel. Deze vzw "Vrienden van de Academie" heeft als voornaamste taak het socio-culturele leven binnen de school te bevorderen en breed maatschappelijk te verankeren. Om dit te realiseren neemt de vzw Vrienden van de Academie jaarlijks talrijke initiatieven die tot stand komen in nauwe samenspraak met de directeur en met het schoolbestuur.

De teksten die volgen vormen een uitdieping van deze grondlijnen.

*GEMEENTELIJKE ACADEMIE VOOR BEELDENDE KUNSTEN
HEUSDEN-ZOLDER*

SCHOOLCONCEPT

Onderwijs heeft een concrete functie, streeft een welomschreven doel na, hanteert een welbepaalde pedagogische methode en schept bewust een klimaat om het leerproces te bevorderen. Dit alles gebeurt binnen een kader van wat wij een 'afgebakende ingreep' noemen.

Onderwijs helpt ons vat te krijgen op de omringende wereld en staat ons toe op een persoonlijke en psychisch evenwichtige wijze binnen onze maatschappij te functioneren.

Ook het deeltijds kunstonderwijs kan hier voor velen positief aan bijdragen. Het richt zich immers niet enkel tot het hoofd en de handen, maar het spreekt misschien nog veel sterker het hart aan. Kunst is immers voor velen een uitlaatklep die het psychisch evenwicht mee helpt realiseren.

Alhoewel kunstonderwijs in geen enkel aspect fundamenteel verschilt van enig ander onderwijs is haar opdracht toch zeer specifiek, juist omdat kunst de leidraad is. Deze opdracht omvat:

- een kunstgericht gedeelte: de beeldtaal leren hanteren (begrijpen en gebruiken) via onderzoek van kunstwerken en vooral via de realisatie van eigen werken.
- een persoonsgericht gedeelte: ontwikkelen en stimuleren van creatief gedrag en van een kunstzinnige levenshouding.

Beide delen hebben een inzichtelijk en een ervaringsgericht aspect en hebben tot doel het oordeelsvermogen en het uitdrukingsvermogen van de leerling te verruimen en te verfijnen.

Het resultaat van het onderwijs uit zich niet enkel in de artistieke realisaties van de leerling maar ook in de kunstzinnige houding die zijn verdere leven mee kan bepalen.

In de eerste, tweede en derde graad staat het beeldatelier centraal, waarbinnen beeldende en audiovisuele vorming wordt gegeven. De GABK wil hierbij vooral de nadruk leggen op vakoverschrijdend denken omdat het bij kunst in essentie steeds over een totaliteit gaat, waarbij logischerwijze de delen uit het geheel en het geheel uit de delen begrepen worden. Het technisch artistieke onderdeel wordt met dit doel in een ruim cultuurhistorisch en maatschappelijk kader geplaatst. Het spreekt voor zich dat de verschillende ontwikkelingsfasen van het kind en van de jongere aan de basis liggen van de systematiek in het leerproces.

In de vierde graad en in de kortlopende specialisatieopleiding maakt de volwassen leerling een optiekeuze. Binnen elke optie wordt getracht het kader waarin de leerling met beeldtaal omgaat te verruimen tot het verschijnsel kunst in de breedst mogelijke zin. Op termijn kan de leerling daardoor het eigen werk beter en bewuster duiden en het plaatsen in een algemeen kunstzinnig referentiekader. De toenemende vertrouwdheid van de leerling met allerlei terreinen van kunst en cultuur moeten hem uiteindelijk in staat stellen een eigen plaats te vinden in dit steeds bewegende geheel.

ARTISTIEK PEDAGOGISCH PROJECT

In de kortlopende opleiding Beeldende en Audiovisuele Cultuur (BAC) kan de volwassen leerling terecht voor een theoretische opleiding om met vertrouwen, kennis en inzicht naar kunstwerken te kijken. Aan de hand van actuele expo's in binnen- en buitenland worden trends, kunststromingen en specifieke kunstenaars belicht en wordt er een boeiende kijk gegeven op de kunstgeschiedenis.

De GABK doet voor de praktijkvakken uitsluitend beroep op kunstenaars - lesgevers die vanuit hun opleiding zowel artistiek als pedagogisch geschoold zijn. Van hen wordt verwacht dat ze bestendig bereid zijn hun vakmethodische aanpak en hun didactisch handelen te actualiseren, te verfijnen of te verbeteren. Bovendien moeten ze bereid zijn in team mee te werken aan de uitbouw van een degelijk deeltijds kunstonderwijs.

Voor de theorieopleiding BAC wordt beroep gedaan op lesgevers die vanuit hun opleiding zowel inhoudelijk als pedagogisch geschoold zijn. Ook van hen wordt verwacht dat ze hun didactisch handelen en vakmethodische aanpak actualiseren, verfijnen of verbeteren. Net als de collega's moeten ook zij bereid zijn in team mee te werken aan de uitbouwen van een kwalitatief deeltijds kunstonderwijs.

De GABK neemt zich voor een klimaat te scheppen waarin zowel de leerling als de leraar in de best mogelijke omstandigheden kunnen werken.

HET OPVOEDINGSKLIMAAT

Beeldende kunst is een werk van oog en hand, van hart en verstand.

Meestal kiest iemand voor onderwijs aan een academie voor beeldende en audiovisuele kunsten wanneer hij vermoedt dat de beeldtaal hem zal helpen bij zijn zoektocht naar het wezen van de dingen, hem zal helpen andere mensen te bereiken, hem zal helpen zijn eigen wereld beter te kennen of wanneer hij vermoedt dat de taal van het beeld kan uitgroeien tot het krachtigste uitdrukingsmiddel waarover hij beschikt.

In het leerproces aan een academie is de betrokkenheid van leerling en leerkracht en ook van de leerlingen onderling zeer intens. Deze intense onderlinge relaties zijn slechts mogelijk in een klimaat van vertrouwen en wederzijds begrip.

Het behoort daarom ook tot één van de belangrijkste taken van het schoolbestuur, de directeur en de leraars zich voortdurend in te spannen en alle middelen aan te wenden om een zo gunstig mogelijk onderwijsklimaat te scheppen waarin alle betrokkenen optimaal kunnen functioneren en werken.

Een klimaat van rust en geborgenheid, een klimaat dat aansluit bij de leefwereld van de leerling (de mens interpreteert en realiseert beelden op grond van zijn cultuurhistorische situatie), een klimaat dat stimuleert en inspireert.

Het atelier speelt hierin een zeer belangrijke rol. Het functioneert als ontmoetingsplaats waar onderlinge communicatie en dialoog als noodzakelijke uitgangspunten worden gezien. Het atelier is immers meer dan een leerschool van technieken waar de leraar voordoet en de leerling nabootst. De leraar heeft een modelfunctie, hij treedt op als katalysator, wijzend, dialoogend, tonend. Hij brengt mogelijkheden aan zonder oplossingen te formuleren, hij heeft oog voor eindproduct en leerproces en tracht de leerling op beide vlakken intelligent te begeleiden.

De GABK gaat er van uit dat beeldscholing moet gepaard gaan met een zo groot mogelijk aanbod aan informatie die op heel uiteenlopende wijze wordt aangedragen. Naast de atelierwerking met daarbinnen de inherente verwijzingen naar de kunst- en cultuurgeschiedenis, erkent de GABK het belang van bibliotheek, diatheek, videotheek, internet, organiseert of participeert zij aan tentoonstellingen, projecten en randevenementen in en buiten de school. De academie gaat de dialoog en de confrontatie niet uit de weg.

De leerkracht moet bovendien ervaren dat zijn inzet binnen het atelier en binnen het schoolteam wordt erkend en dat zijn streven naar een levend en levendig onderwijs op collegiale medewerking en waardering kan rekenen. Bovendien moet hij voelen dat hij binnen het pedagogisch concept ook ruimte krijgt voor zijn eigen verhaal, dat hij eigen accenten kan leggen en dat hij daar de middelen en de mogelijkheden voor krijgt.

**BETRACHTINGEN
DOELEN
WERKWIJZEN**

*De echte ontdekkingsreis bestaat niet in het zoeken naar nieuwe landschappen,
maar in het hebben van nieuwe ogen.
(Proust)*

*GEMEENTELIJKE ACADEMIE VOOR BEELDENDE KUNSTEN
HEUSDEN-ZOLDER*

ALGEMENE INLEIDING

Ofschoon binnen de Gemeentelijke Academie voor Beeldende Kunsten van Heusden-Zolder de verschillende graden, opties en kortlopende opleidingen een duidelijke mate van zelfstandigheid bezitten en elke leerkracht zijn verhaal moet kunnen vertellen, heeft de GABK wel degelijk een overtuiging die zich weerspiegelt in alle aspecten van haar onderwijs en er de noodzakelijke basis van is.

De teksten die volgen trachten een beeld te geven van onze visie en van onze betrachtingen.

Alle teksten sluiten aan bij het pedagogisch project van de school en willen een leidraad zijn bij de ordening van de leerstof en de leerinhouden per graad, per optie, per vak.

Wij beschouwen deze map als een werkdocument dat blijvend op zijn bruikbaarheid wordt getoetst en dat daardoor ook steeds vatbaar is voor herziening.

Deze map biedt de leerling een overzicht van wat wij als GABK hem te bieden hebben en van wat hij van ons mag verwachten: m.a.w. wat onze doelstellingen zijn en op welke wijze wij deze menen te kunnen realiseren.

Meteen weet de leerling ook wat wij van hem verwachten.

Deze teksten kunnen zelfs beschouwd worden als een vorm van contract tussen leerling en school, een contract dat beide partijen onderschrijven.

ALGEMENE UITGANGSPUNTEN

De eerste doelstelling bij de samenstelling van deze bundel was de opleidingsinhoud van ons onderwijs aan een kritisch onderzoek te onderwerpen en vervolgens na te gaan op welke wijze in onze academie, binnen de bestaande wettelijke structuren, onderwijs in de beeldende en audiovisuele kunsten doelmatig kan worden uitgebouwd.

Binnen alle graden en kortlopende opleidingen wordt uitgegaan van een globale visie op de opleidingsinhoud. Ondanks het feit dat er, om organisatorische en pedagogische redenen, in de verschillende graden soms opsplitsingen gebeuren betreffende vakinhouden (vb. kleur, lijn, waarneming, vorm, compositie, ...), stelt de onvermijdelijke samenhang van de vakinhouden de eis van een bestendig vakoverschrijdend denken.

Bestendig vakoverschrijdend denken zonder gestructureerd jaarplan is bijzonder moeilijk.

De ordening van de leerstof, die voortvloeit uit het streven naar een logische fasering van het opleidingsproces, stelt meteen ook de middelen ter beschikking die een consequente en leerlinggerichte evaluatie toelaten en bevorderen.

Deze bundel wil de leidraad zijn voor elke leraar bij het uitbouwen van zijn jaarplan. De teksten bieden voldoende ruimte voor persoonlijke accenten en zijn, omdat onderwijs een levend gebeuren is, voor aanpassing vatbaar.

Deze bundel zal regelmatig het onderwerp uitmaken van evaluatiegesprekken om richtinggevende aanbevelingen te formuleren naar de toekomst toe.

Wij beschouwen ons didactisch handelen als geslaagd naarmate het ontwikkelend talent van de kunstzinnig begaafde een duidelijker persoonlijk karakter verwerft.

DOELGERICHT / RESULTAATGERICHT / COMPETENTIEGERICHT ONDERWIJS

Het onderwijs in de GABK verloopt doelgericht / resultaatgericht / competentiegericht. Elk onderwijsproces dient te leiden naar een weloverwogen leerresultaat.

Leerresultaten en competenties zijn als begrip inwisselbaar. Een belangrijk kenmerk van leerresultaten is dat ze evalueerbaar moeten zijn en dus van die aard moeten zijn dat ze aantonen wat een lerende geleerd heeft. Maar ook competenties resulteren in observeerbaar en bijgevolg evalueerbaar gedrag.

In navolging van de hedendaagse onderwijskundige benaderingen binnen de Vlaamse Kwalificatiestructuur, legt de GABK het accent van haar onderwijs op competentiegericht onderwijs. Die visie op leren verschilt fundamenteel met de visie die vertrekt van het leerproces. Het competentiegericht onderwijs maakt de leerresultaten en de verworven competenties maximaal zichtbaar.

Een competentie is meer dan louter kennis en is meer dan louter vaardigheden. Het bevat beide en het bevat ook attitudes. Kennis, vaardigheden en attitudes zijn de bouwstenen van een competentie.

Competenties verwerven veronderstelt een leerproces. Competenties en de samenstellende delen zijn dan niets anders dan de leerresultaten die een persoon bereikt heeft. De wijze waarop dit gebeurde of het leerproces zelf is in het begrip competentie van ondergeschikt belang. Mensen kunnen competenties immers zowel op de werkplek, in de schoolse context als thuis verwerven.

De leerresultaten worden dus zichtbaar gemaakt voor een betere vergelijkbaarheid. Het komt er niet meer alleen op aan om een aantal doelen na te streven, maar het is ook belangrijk dat de gestelde doelen worden gerealiseerd. Conform de Vlaamse Kwalificatiestructuur wordt doelgericht werken in de GABK hertaald naar resultaatgericht werken. Resultaatgerichtheid impliceert immers doelgerichtheid, maar geeft duidelijker de norm van het te verwachten resultaat weer.

INTERNE KWALITEITSZORG

Interne kwaliteitszorg is een voortdurend aandachtspunt in de GABK, zowel binnen het lesgebeuren als binnen de schoolwerking.

De leerprocessen in de GABK staan ten dienste van doelgerichte en realiseerbare leerresultaten. De academieleerkrachten onderzoeken de onderwijsprocessen in de ateliers en klassen in omgekeerde richting, namelijk vanuit de resultaten. Wanneer de leerresultaten bepaalde vragen doen rijzen, dan wordt het voorafgaand proces aan een nader onderzoek onderworpen en waar nodig bijgestuurd.

Bij het aanleren van de beeldtaal vertrekken de leerkrachten dan ook steeds van een goed doordacht en onderbouwd leerproces, met sterke aandacht voor duidelijk omschreven, concrete en haalbare beeldende leerdoelstellingen en sterke aandacht voor evaluatie en zelfevaluatie.

Elke leerkracht zorgt voor een heldere en gestructureerde leerbegeleiding en communiceert alle leerdoelstellingen op duidelijke en overzichtelijke wijze naar alle leerlingen en andere onderwijsparticipanten toe. Het is zeer belangrijk dat de leerlingen alle leerdoelstellingen kennen en begrijpen.

De leerkrachten streven steeds kwaliteitsvol en resultaatgericht onderwijs na in al hun onderwijsprocessen. Zij hebben niet alleen aandacht voor de eigen kwaliteit van de leerresultaten en de leerbegeleiding, maar ook voor die van vakcollega's en dragen zorg voor het zelfstandig en/of collegiaal remediëren van eventuele aandachtspunten of tekorten.

De leerkrachten nemen actief en constructief deel aan vakoverleg en vakoverschrijdend overleg en leveren een permanente bijdrage aan de bewaking van de kwaliteit van de leerresultaten van het geboden onderwijs. Op het vakoverleg en vakoverschrijdend overleg worden o.a. op regelmatige basis de leerresultaten besproken, met elkaar vergeleken en op elkaar afgestemd. Van elk overleg wordt een schriftelijk verslag opgemaakt.

VERSCHEIDENHEID EN DIFFERENTIATIE

Omwille van de verscheidenheid van iedere leerling, van wie zowel de achtergrond, het eigen kunnen en weten, als de eigen persoonlijkheid, interesse en eigen inbreng verschilt, is het noodzakelijk om een gedifferentieerd onderwijs aan te bieden. Dit om individuele mogelijkheden te ontplooiën en aan de expressiedrang van elk kind, jongere of volwassene te kunnen voldoen.

Elke leerling zal dan ook nooit hetzelfde eindgedrag tonen of hetzelfde eindproduct afleveren. De persoonlijke inbreng van ieder individu is hiervoor veel te belangrijk. Om hieraan tegemoet te komen zal de leerkracht opdrachten voorzien met ingebouwde differentiatiemogelijkheid. Creatieve opvoeding is gericht op het creatief (leren) denken en het (leren) maken van keuzes. Het is belangrijk de leerlingen vanaf het begin te leren om mee creatief naar oplossingen te zoeken. Hierbij dienen ze extra gemotiveerd en gestimuleerd te worden.

Het eindproduct moet bij iedere leerling verschillen. Van het moment dat je als leerkracht het ene kunstwerk niet of nauwelijks meer kunt onderscheiden van het andere of het gevoel hebt een kunstwerk niet aan een bepaalde leerling te kunnen toewijzen, dan zit de opdracht - of een gedeelte ervan - fout.

Een persoonlijke aanpak en begeleiding is dan ook noodzakelijk, gezien de differentiatie binnen elke klasgroep en het probleemoplossend leren denken en handelen bij de (creatieve) problemen van iedere leerling.

EERSTE, TWEEDE EN DERDE GRAAD

INLEIDING

*Beelden gaan vooraf aan woorden,
het kind kijkt en herkent voordat het kan praten.
De wereld rondom ons openbaart zich in beelden.*

De GABK richt enkel de domeinspecifieke eerste graad in voor kinderen van 6 tot 7 jaar.

Zowel voor de kinderen uit de eerste en tweede graad (6 tot 11 jaar) als voor de jongeren uit de derde graad (12 tot 17 jaar) gelden dezelfde uitgangspunten: het gaat om een ontdekkingsreis in het domein van de beeldende en audiovisuele kunst.

Omdat het profiel van de leerlingen anders is, is ook het profiel van de oefeningen anders.

Ook al bewandelen de leerlingen niet onmiddellijk dezelfde paden, toch staat het actief omgaan met beeldtaal centraal in ons pedagogisch project.

EERSTE, TWEEDE EN DERDE GRAAD

UITGANGSPUNTEN

Om optimaal te functioneren in een maatschappij waarin het beeld zo'n indringende betekenis heeft verworven, om vat te krijgen op en zin te geven aan de wereld rondom zich, is het belangrijk dat zowel het kind als de jongere de beeldtaal leert begrijpen en gebruiken.

Het beeld dient gezien te worden in zijn ruime en reële context, niet enkel het beeld in de traditionele kunsten, maar evenzeer in reclame, design, architectuur, film, televisie, ...

Belangrijk is dat het kind leert begrijpen hoe de beeldtaal functioneert en hoe het de beeldtaal kan gebruiken om op een authentieke wijze uitdrukking te geven aan zijn gevoelens, ideeën, voorstellingen en waarnemingen (*ook het woord, het gebaar en de muziek behoren tot de aan te leren specifieke uitdrukkingsmiddelen*).

Ons hele doen en laten, ons hele denken en spreken worden doorlopend beïnvloed door de mate waarin we over onze zintuiglijke waarnemingen beschikken. De rol van de zintuigen bij de vorming van ons wereldbeeld is zo groot en evident dat we er nauwelijks bij stilstaan.

Daarom behoren volgende aspecten tot de voornaamste uitgangspunten bij het selecteren van de opleidingsinhouden:

- Het herkennen van beelden: het cultiveren van de visuele - en tactiele - waarneming om te komen tot een beter besef en een rijkere zingeving van de wereld.
- Het creëren van beelden: het onderzoek naar de beeldelementen, de beeldende middelen en de beeldende technieken om zich de beeldtaal eigen te maken en zichzelf via dit medium te leren manifesteren.
- Het ontwikkelen van dat creatief gedrag dat binnen de bestaande werkelijkheid nieuwe en authentieke mogelijkheden schept.
- Het beeld leren in een ruimere cultuurhistorische context plaatsen: het leren waarderen en formuleren van een gericht en gefundeerd oordeel over het werk van zichzelf en van anderen.

Lesopdrachten doen voortdurend beroep op en verwijzen voortdurend naar één of meer van deze vooropgestelde opleidingsinhouden.

EERSTE, TWEEDE EN DERDE GRAAD
ALGEMENE METHODOLOGISCHE AANPAK

Vakoverschrijdend denken bestaat eruit vanuit de globale opleidingsinhoud, via het onderzoek van de verschillende deelaspecten, te komen tot een globale visie. Traditioneel worden deze deelaspecten aangeduid met lijn, kleur, volume en kunstgeschiedenis.

De lesopdrachten kunnen een technisch, expressief, functioneel of zelfs theoretisch karakter hebben en zijn gericht op het onderzoek van:

- de tweedimensionale beeldvorming: grafisch, picturaal en filmisch.
- de driedimensionale beeldvorming: het ruimtelijk werk en de vormgeving.
- de cultuurhistorische component.
- een combinatievorm van voorgaande aspecten.

De streefdoelen van het leerproces worden bepaald door volgende elkaar aanvullende onderdelen:

- de gerichte waarneming: het leren lezen van het beeld.
- het omgaan met materiaal en techniek en het onderzoek van de beeldaspecten: de vormgeving.
- het ontwikkelen en stimuleren van creatief gedrag: de persoonlijke vormgeving, expressief en authentiek.
- de esthetische component: het situeren en oordelen.

De realisatie van de oefeningen doorloopt volgende fasen:

- de speelse kennismaking met de aangeboden materialen: de ontdekkingstocht.
- het proefondervindelijk ervaren van de beperkingen en de mogelijkheden van de aangeboden materialen.
- het gericht gebruiken van de opgedane ervaringen bij de realisatie van eigen werk.

De duur en het belang van elk van deze fasen kan van oefening tot oefening verschillen. De leerling wordt aangemoedigd niet steeds op reeds verworven kennis en vaardigheden terug te vallen, maar op zoek te gaan naar nieuwe oplossingen.

EERSTE, TWEEDE EN DERDE GRAAD

HET SPELELEMENT ALS CONCRETE DIDACTISCHE METHODE

In de allereerste plaats is het de bedoeling van het vak Beeldatelier om kinderen en jongeren in te wijden in de beeldende kunst. Dit gebeurt door hen te boeien en de zin voor het creatieve aan te wakkeren. Het spelelement speelt hierin een heel belangrijke rol: niet alleen het spel zelf, maar ook de speelse manier om de leerstof aan te brengen.

Het spel lijkt een soort intermezzo in het dagelijkse leven, maar vermits het geregeld terugkeert met allerhande afwisselingen wordt het een begeleiding, zelfs een deel van het leven zelf. Het vult het leven aan. Het spel is onmisbaar voor het individu als biologische functie, om de zin die het inhoudt, om zijn betekenis, zijn uitdrukkingswaarde, om de geestelijke en sociale verbindingen die het schept, om zijn waarde als cultuurfunctie.

Gebruik maken van het spelelement in de kunstopleiding is als didactische methode een voorname schakel in de overdracht van de creatieve kennis.

De leefwereld en de eigenheid van het kind spelen in het leerproces een belangrijke rol. Het creatieve leerproces mag geen afbreuk doen aan de unieke en specifieke kwaliteiten van het kind, maar dient een uitbreiding en verruiming te zijn van de mogelijkheid om zichzelf uit te drukken. Het is belangrijk het kind aan te moedigen in al zijn spontaniteit, in zijn interesses en nieuwsgierigheid voor het nieuwe en het ongewone.

Bovendien zal al spelenderwijs les gegeven worden in o.a. lijnvoering, vlakverdeling, kleurovergangen, kleurmenging, het hanteren van materialen (boetsen, schilderen, druktechnieken, ...), schaduwweergave, structuurweergave, afwerking, ...

De spelfactor in de artistieke vormgeving is vooral daar werkzaam, waar de geest en de hand zich het meest vrij kunnen bewegen. De leerstof op een speelse manier aanleren werkt motiverend en is voor alle jonge kunstenaars een aangename en ontspannende manier van onderwijs. Het is de leerkracht die de taak meekrijgt zich in te leven in de leefwereld van het kind.

EERSTE, TWEEDE EN DERDE GRAAD

ALGEMENE DOELSTELLINGEN

In het kader van deze bundel beperken we ons tot de aanduiding van de doelstellingen die we het belangrijkste achten en die, naar onze mening, de leerinhouden voor de doelgroep en voor de individuele leerling in grote mate bepalen.

Deze algemene doelstellingen bevatten naast expressieve doelen uiteraard ook doelen met een meer technisch karakter, zonder welke de expressieve doelen niet altijd bereikbaar zijn.

De doelstellingen bevatten aspecten die zowel op het product (het eindresultaat) gericht zijn als op de wijze waarop dit product tot stand komt (het proces).

De ontwikkeling van de waarneming, de uitbreiding van het arsenaal aan technische mogelijkheden, het bevorderen van het esthetisch inzicht en het ontwikkelen van het creatief gedrag staan centraal:

1. Ontwikkeling van de waarneming in functie van begrijpen, beelden en verbeelden.
2. Ontwikkeling van het inzicht in de aard en de functie van de beeldelementen.
3. Ontwikkeling van het voorstellingsvermogen.
4. Ontwikkeling van de motoriek.
5. Ontwikkeling van de fantasie.
6. Bevorderen en stimuleren van het creatief gedrag.
7. Ontwikkeling van de technische vaardigheden.
8. Ontwikkeling van de materiaalgevoeligheid.
9. Ontwikkeling van het esthetisch beleven.
10. Ontwikkeling van het gevoelsleven.
11. Ontwikkeling van de expressiviteit.

In deze bondige opsomming mag men geen nuancering zoeken vanuit prioriteitsoverwegingen. Aan elk van de doelstellingen wordt op een evenwichtige manier gepast aandacht besteed.

EERSTE EN TWEEDE GRAAD

PROFIEL VAN EEN LEERLING

Kinderen (6 tot 11 jaar)

Het muzische is van nature in elk kind aanwezig. Onbevangen en spontaan gaat het kind om met mensen, dieren en dingen uit de omgeving.

In eerste instantie zijn de interesses van het kind vooral van affectieve aard: het houdt van iets of het houdt er niet van. Deze interesses zijn wispelturig, het kind zoekt vlinderend zijn voedsel. Door de eigen gevoelswereld te leren kennen en te uiten, versterkt het kind het zicht op de eigen identiteit.

Het zes- en zevenjarige kind is speels, spontaan, actief. Het is vlug tevreden met het resultaat, weinig vatbaar voor correctie en geeft veel aandacht aan details. Begrenzing door tijd is onbestaande, het kind wil zijn werk "af". De fantasie en verbeelding zijn zeer groot.

Geleidelijk breidt het kind zijn belangstelling voor zijn omgeving verder uit, verruimt zijn ego en ontwikkelt meer zin voor objectiviteit.

Het acht- en negenjarige kind wordt kritischer tegenover zijn werk. Het ontdekt de ruimtelijke problemen, onderzoekt wetten en middelen, waardoor het de kans loopt zijn eigen fantasie te onderdrukken. Het kind beschikt echter nog steeds over veel verbeelding.

Meer en meer wordt het kind zich bewust van de groep. Het ontdekt het leven in gemeenschap, onderlinge hulp, solidariteit, rechtvaardigheid.

Met het vorderen van de leeftijd wordt het kind gevoeliger voor kritiek en vraagt het meer waardering voor zijn persoonlijke realisaties. Het kind voelt instinctief zijn onmacht aan en verwacht van anderen de nodige technische inwijding.

Bij het tien- en elfjarige kind nemen ervaring en belangstelling voortdurend grotere uitbreiding. Het kan zijn aandacht sterker concentreren en omstreeks elf, twaalf jaar is het kind in staat tot logisch denken. Het vindt nu meer en meer steun bij het intellect.

Evoluerend stelt het kind zijn prestaties in vraag. Ontevredenheid over het werk, gebrek aan durf en zelfvertrouwen, verlies aan spontaniteit en verlegenheid nemen toe.

Een duidelijke tendens naar vaardigheid, krachtpatserij of behaagzucht compenseert de nood aan persoonlijke creativiteit. Bij gebrek aan motivatie zal het kind zich vastklampen aan nabootsen. De prestaties worden afhankelijk van de persoonlijke aanleg, waarneming, werkritme, vorm- en kleurgevoel en van de motorische aanleg, handigheid, vlotheid, coördinatie.

EERSTE EN TWEEDE GRAAD

PROFIEL VAN EEN OEFENING

Het spreekt voor zich dat aantrekkelijke en goed gekozen oefeningen de doelmatigheid van het onderwijs in grote mate bevorderen.

De opdrachten in de eerste en tweede graad worden zo gekozen dat ze eerst en vooral aansluiten bij de leefwereld van het kind. Deze leefwereld is vaak groter dan wij denken.

Oefeningen die verwondering en nieuwsgierigheid opwekken zetten de leerlingen er toe aan met veel inzet en concentratie vaak moeilijke opdrachten tot een goed einde te brengen. Steeds wordt er gezocht naar een goed evenwicht tussen opdrachten met een meer technisch karakter en oefeningen met vooral expressieve doelstellingen.

In de eerste en tweede graad wordt voortdurend vakoverschrijdend gedacht en gewerkt. Om binnen de opdrachten tot voldoende eenheid en samenhang te komen is vakoverschrijdend denken noodzakelijk. De leerling moet begrijpen dat waarneming, kleur, vorm en ook de esthetische component onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en deelaspecten zijn van een groter geheel.

Wij zouden durven zeggen dat het de taak is van de leraar de leerlingen rond te leiden in de speeltuin van de kunst en hen aan te moedigen daar een avontuurlijk spel te spelen, waarbij het zijn opdracht is de leerlingen stapje voor stapje de spelregels bij te brengen zonder hun spontaniteit te verstikken.

DERDE GRAAD

PROFIEL VAN EEN LEERLING

Jongeren (12 tot 17 jaar)

Kenmerkend voor deze leeftijdsgroep is dat de fantasiestroom die typisch was voor de kindertijd opdroogt.

Omwille van hun faalangst en het grote verlangen te beantwoorden aan de eisen van de groep, durven leerlingen vaak weinig risico nemen en zijn ze vaak erg conservatief in hun creaties.

Hoewel deze jongeren meestal zelf kiezen voor het deeltijds kunstonderwijs, vertaalt dit zich niet noodzakelijk in een onverwoestbaar enthousiasme. Ze hebben aanvankelijk een klein repertorium aan mogelijkheden, waartegenover ze dikwijls heel hoge verwachtingen plaatsen wat betreft de resultaten. Mede door het zware programma dat ze de hele week afwerken (thuis en op school) en door gebrek aan concentratie, kunnen ze moeilijk aandacht opbrengen voor veel, maar toch noodzakelijke uitleg. Kritisch nadenken over eigen ideeën vinden ze moeilijk.

Wanneer ze een oefening écht zien zitten, wekt hun zelfdiscipline in verband met afwerking echter vaak verbazing.

DERDE GRAAD

PROFIEL VAN EEN OEFENING

Bij de keuze van de opdracht wordt steeds nagegaan of de doelstellingen realiseerbaar zijn, of het thema en het onderwerp de leerling kunnen aanspreken, of de tijdsduur aanvaardbaar is op het vlak van concentratie en of de opdracht aansluit bij de concrete realisatiemogelijkheden. Er wordt tevens nagegaan of er voldoende belonende elementen zitten in het eindresultaat en in het werkproces.

- Belonende elementen in het eindresultaat, het product:
  - een hoog realiteitsgehalte.
  - het beeld van de oefening als reeks.
  - de mate waarin men een eigen idee in de oefening kan verwerken.
  - het grensverleggende aspect dankzij de keuze van het formaat, het materiaal, de techniek en de idee.
  - de mate waarin het werk in de ogen van de leerlingen 'kunst' lijkt.
  - het functionele, het bruikbaarheidskarakter van de oefening.

- Belonende elementen in het werkproces:
  - opbouw met geleidelijke, haalbare stappen (deeldoelen).
  - voldoende aansluiting bij de vorige of de volgende oefening (om verbanden te leggen).
  - voldoende kontrastering met de vorige of de volgende oefening (om verveling te voorkomen).
  - M.a.w. kiezen voor goed afgebakende, attractieve opdrachten met kans op persoonlijke invulling.

Om binnen de opdrachten tot voldoende eenheid en samenhang te komen is vakoverschrijdend denken noodzakelijk. De leerling moet begrijpen dat waarneming, kleur, vorm en ook de esthetische component onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en deelaspecten zijn van een groter geheel.

Vakoverschrijdend denken: onderwijs is op zich geslaagd wanneer ervaringen, opgedaan in een bepaald vakonderdeel of bij bepaalde oefeningen, spontaan meegenomen worden naar andere vakonderdelen en daar gebruikt kunnen worden in andere, steeds wisselende situaties.

**VIERDE GRAAD
EN SPECIALISATIEOPLEIDING**

ALGEMENE DOELSTELLINGEN

De cursussen in de vierde graad en in de specialisatieopleiding zijn er niet enkel op gericht technische vaardigheden te ontwikkelen. Zij beogen ook een mentaal bewustzijnsproces op gang te brengen dat elke vakdiscipline overstijgt en dat leidt tot een persoonlijke vormtaal en / of kunstbeleving in het algemeen.

De persoonlijkheidsvorming en de artistieke vorming rond de technische werkelijkheid van de gekozen artistieke discipline zijn beide het hoofddoel van de opleiding.

De leerling moet in de eerste plaats vertrouwd geraken met het materiaal en de daaraan gekoppelde technieken. Het is echter van groot belang dat hij zijn persoonlijke en beeldende aandacht voor mens en wereld verscherpt en de grenzen van zijn creatieve vermogens verkent en aftast.

De opleiding wil ertoe bijdragen dat de leerling inzicht verwerft in en gevoeligheid ontwikkelt voor de factoren die de richting van het kunstwerk bepalen, namelijk de relatie tussen vorm en inhoud, twee elementen die het kunstwerk maken en die elkaar in de totaliteit van het kunstwerk doordringen. Belangrijk is dat vorm en inhoud in dit proces onder voogdij staan van een idee.

Tijdens de opleiding wordt de culturele werkelijkheid voortdurend als uitgangspunt gebruikt. De werken die de leerling realiseert kunnen getuigen van een ideële, imaginaire en / of realistische benadering.

Het resultaat van de studieperiode is een reeks werken, die tonen dat de persoonlijkheid van de leerling voortdurend groeit rond een artistiek - technische bekwaamheid.

De artistieke, intellectuele of gevoelsmatige benadering van de opdrachten, gecombineerd met een ontwikkelende technische vaardigheid moet resulteren in:

- het verwerven van inzicht in de interpretatiemogelijkheden van een bepaald onderwerp.
- het verwerven van inzicht in de specifieke eigenschappen en toepassingsmogelijkheden van diverse materialen en een degelijk gebruik van het materieel.
- het bewust kunnen gebruik maken van beeldelementen, beeldende technieken en de mogelijkheden van beeldvorming (compositie).

De leerling moet naast praktisch vakmanschap het vermogen ontwikkelen om verworvenheden en inzichten op doeltreffende wijze te gebruiken. De leerling moet daarom een grote vertrouwdheid nastreven met allerlei terreinen van kunst en cultuur om in dit steeds bewegende geheel een eigen plaats te vinden en geleidelijk aan een eigen oeuvre uit te bouwen.

ARTISTIEK PEDAGOGISCH PROJECT

De aandacht voor kunstgeschiedenis neemt tijdens de opleiding een belangrijke plaats in omdat dit het atelierwerk in een ruimere cultuurhistorische context kan plaatsen en de leerling kan helpen bij het situeren en kritisch bekijken van het eigen werk.

Nota:

Onze doelstellingen moeten en mogen er om bovenstaande redenen niet uit bestaan artiesten te maken. Wel moeten wij de artistiek begaafde leerling bewust maken van de creatieve mogelijkheden waarover hij beschikt en hem de middelen ter hand stellen om zijn weg als kunstenaar te vinden of - nog beter - om op een eerlijke en consequente manier artistiek bedrijvig te zijn.

Ongeacht de aspiraties van de leerling - er is ook plaats voor de beschouwende kunstminnaar binnen de opleiding beeldende en audiovisuele cultuur (BAC) - bepalen de technische verworvenheden en de inzichten die het onderwijs hem biedt ontegensprekelijk mee zijn verhouding tot kunst in de ruime zin en de manier waarop hij er zal mee omgaan.

Wij hopen dat voor de kunstenaar en de beschouwende kunstminnaar zinvol omgaan met kunst een levenshouding wordt en dat de academie de uitgelezen plaats is waar beiden elkaar op een boeiende wijze kunnen ontmoeten.

**VIERDE GRAAD
EN SPECIALISATIEOPLEIDING**

FASERING VAN DE OPLEIDING

BEGINFASE

In het begin staat de vaktechnische aanpassing centraal. Een systematisch ontwikkelde techniek bevordert immers de persoonlijke uitdrukking en ondersteunt de ontwikkeling van het creatieve gedrag.

MIDDENFASE

Stelselmatig zal de leerling zijn eigen rijpingsmogelijkheden in concrete resultaten kunnen omzetten. Rekening houdend met zijn persoonlijkheid wordt hij hierbij begeleid op artistiek inhoudelijk, technisch en esthetisch vlak.

EINDFASE

Op het einde ontstaat als het ware een periode van bestendiging en synthese waarin de leerling het beeldend handschrift dat hij heeft ontwikkeld doelbewust gebruikt om zijn relatie met de wereld rondom hem vorm te geven en ermee in dialoog te treden.

Zijn werk wordt dan niet enkel een bericht uit, maar tevens een bericht aan en over de samenleving.

**VIERDE GRAAD
EN SPECIALISATIEOPLEIDING**

DE ATELIERS EN HUN GEZICHT

Alhoewel de accenten die gelegd worden uiteraard anders zijn, gelden de algemene doelstellingen onverkort voor alle ateliers.

Toch hebben de verschillende ateliers, gelukkig maar, een eigen gezicht.

Een atelier is trouwens meer dan het vak, de optie en de inhoudelijke interpretatie van het programma. *'Het atelier'* is dus meer dan de optelling van de delen en juist om die meerwaarde gaat het, want zij bepaalt in wezen het uiteindelijke gezicht van het atelier.

Daarom is het goed dat de leerling vooraf een gesprek heeft met de leraar en de medeleerlingen, de sfeer van het atelier proeft en het klimaat ervaart waarin hij zal moeten functioneren.

In de volgende bladzijden wordt getracht de eigenheid van de verschillende opties kort aan te duiden.

VIERDE GRAAD

BEELDHOUWEN EN RUIMTELIJKE KUNST

Aanvankelijk wordt, via verschillende opdrachten, veel belang gehecht aan de proefondervindelijke studie van de vormelijke en technische aspecten van beeldhouwen en ruimtelijke kunst. Het is, bij wijze van spreken, een verkenningsronde waarin de leerling het onderscheid ervaart tussen beeldhouwen (sculperen), boetseren (plassein) en assembleren, elk met hun specifieke plastische en technische mogelijkheden en beperkingen. Het doel van dit formeel technisch onderzoek is de leerling het essentieel begin van vormervaring mee te geven die hij gedurende zijn ganse beeldhouwleven nodig zal hebben.

Tevens verwerft de leerling inzicht in het begrip ruimtelijkheid in relatie tot sculptuur. Bij de opdrachten wordt afwisselend beroep gedaan op de waarneming en op de verbeelding.

De natuur met zijn vormelijke rijkdom blijft een boeiende inspiratiebron.

Door regelmatig naar interpreterende oplossingen te vragen wordt getracht gelijktijdig met de technische vaardigheid ook het creatief gedrag te stimuleren en te ontwikkelen.

Gaandeweg evolueert de leerling en wordt de problematiek van het vormelijk technische (kunde, vaardigheid) naar het artistiek inhoudelijke verlegd. De leerling tracht zijn standpunt maatschappelijk te situeren. Zijn oplossingen krijgen een meer uitgesproken en persoonlijk karakter en hij weet op een gefundeerde manier voor materiaal en techniek te kiezen, gedragen door een idee en door gevoel voor de driedimensionale werkelijkheid van het medium.

VIERDE GRAAD

FOTOKUNST

In het atelier fotokunst gaat het om meer dan alleen maar mooie en technisch ingewikkelde foto's te maken. Het gaat in de eerste plaats om communicatie, om de zeggingskracht van het beeld en om expressie.

Fotograferen is de wereld rondom visueel absorberen en van daaruit weergeven, het is een kwestie van beter en bewuster kijken, van selecteren en van interpreteren, van alert zijn.

De complexiteit van het medium vereist een goed gestructureerde aanpak.

Via de verschillende opdrachten verwerft de leerling geleidelijk aan inzicht in de basisprincipes van de algemene beeldvorming en ontwikkelt hij zijn vaardigheid t.o.v. de 'technische' realisatie van de foto, nl. de opname, de afdruk, de presentatie.

Inhoudelijk worden de opdrachten in een breed cultureel kader geplaatst en van bij de start wordt de mogelijkheid ingebouwd tot persoonlijke invulling.

Het experiment en het onderzoek worden gestimuleerd in de context van het fotografisch beeld op zich, m.a.w. geen techniek om de techniek.

In verband met het afdrukken, reproduceren, inkleuren, bewerken en herwerken van het fotografisch beeld kan worden gebruik gemaakt van de mogelijkheden die aanverwante druktechnische, picturale, grafische en hedendaagse digitale technieken bieden, vb. zeefdruk, fotokopie, waterverf, digitale beeldverwerking, ...

VIERDE GRAAD

GRAFIEKKUNST

Als het historisch belang van de grafische kunsten vooral bij de reproduceerbaarheid van het beeld ligt, dan ligt vandaag het accent veeleer op de beeldende waarde van het werk, op de specificiteit en het eigen karakter van de diverse technieken.

Welk het onderwerp ook is, het specifieke uitzicht van de grafische beelden is afhankelijk van de aangewende techniek of van combinaties van technieken en kan op geen enkele andere wijze bereikt worden. Zo beschouwd vinden de grafische kunsten in hun techniek hun suggestieve kracht. Het reproductieve aspect is daarom vaak van ondergeschikt belang en soms zelfs niet realiseerbaar (vb. monotype).

Omdat beeld en techniek onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, dient in het atelier veel belang gehecht te worden aan de techniek. Uiteraard niet omwille van mogelijke technische hoogstandjes, maar wel omdat een goed ontwikkelde techniek de persoonlijke uitdrukking bevordert en beelden oplevert die getuigen van artistieke eerlijkheid. Slechts wie de techniek goed beheerst kan haar zijn wil opleggen en er creatief mee omspringen.

Aanvankelijk maakt de leerling via kleine opdrachten kennis met de eenvoudige basismogelijkheden van de verschillende technieken. Tegelijkertijd ervaart hij het belang en de noodzaak van een goed doordacht ontwerp dat in de bedoelde techniek realiseerbaar is.

Stelselmatig ontdekt de leerling de uitgebreide mogelijkheden van hoog-, diep-, vlak- en doordruk.

Naast het 'getekende' beeld bestaat er een waaier aan mogelijkheden om vanuit bestaande beelden (het collageaspect) tot beeldvorming te komen.

Zin voor compositie, gevoel voor kleur, spontaniteit, speelsheid en boven alles de verwondering en de durf om te 'maken' zijn belangrijker dan complexiteit en virtuositeit.

De onderwerpen en de thema's van de opdrachten sluiten aan bij de leefwereld en het interesseveld van de leerling en worden in overleg met de leraar gekozen en uitgewerkt.

VIERDE GRAAD

PROJECTATELIER

Het werk van de leerling vormt het uitgangspunt van gesprekken waarbij vooreerst de leerling zelf, maar evenzeer de medeleerlingen kunnen betrokken worden.

De leerling zal bewust over zijn werk moeten nadenken, het situeren, affiniteiten aanduiden met andere kunstenaars en / of kunststromingen. Er zal gevraagd worden de relatie trachten te formuleren tussen zijn inhoudelijke stellingname en de materieel formele realisatie van zijn werk.

M.a.w. de leerling leert bewust nadenken over zijn artistieke bedrijvigheid en al wat daarbij komt kijken.

De leraar speelt hierbij de rol van de waakzame interviewer - niet die van onderzoeksrechter - die de leerling voortdurend confronteert met zichzelf en hem op deze wijze leert omgaan met alles wat betrekking heeft op de uitbouw van een eigen project. De leerling zal ook een attitude moeten leren aannemen ten overstaan van de problemen en onzekerheden die voortvloeien uit het moeten leven met 'work in progress'.

Men mag hier niet onder verstaan dat enkel het rationele telt en waarde heeft, ook het gevoelsmatige, het intuïtieve, het vaak 'onuitspreekbare' krijgt voldoende ruimte en aandacht.

Regelmatig zal de leerling opdrachten krijgen of zichzelf opdrachten opleggen waarin hij met de realiteit geconfronteerd wordt. Tevens wordt bij wijze van exemplarisch model de evolutie binnen het oeuvre van een belangrijk kunstenaar onderzocht en wordt bij het bezoek aan tentoonstellingen niet enkel het werk, maar ook het tentoonstellingsconcept, de selectie, de presentatie e.d. onder de loep genomen. Uitspraken van de kunstenaar worden vergeleken met deze van de criticus en de kunsthistoricus en worden getoetst aan de realiteit van het werk.

Het is uiteraard belangrijk dat de leraar interesse heeft voor het werk van de leerling en er vanuit een gezonde nieuwsgierigheid naar de persoon van de leerling zeer mee begaan is.

VIERDE GRAAD

SCHILDERKUNST

Algemene onderwerpen zijn het stilleven, het portret, de menselijke figuur, het landschap en de vrije compositie. De geëigende technieken zoals olieverf, acryl, aquarel, pastel e.d. komen hierbij aan bod.

Bij de start kan de leerling een keuze maken tussen de verschillende invalshoeken (onderwerp- en techniekkeuze) die hem worden aangeboden. Deze keuzemogelijkheid die continu blijft bestaan, vergroot de kans om tot een doelmatig en individueel aangepast jaarprogramma te komen. De mogelijkheid tot verdieping verkleint de kans op ongewilde oppervlakkigheid.

Om tot een persoonlijke vormgeving te komen is het nodig dat de leerling, via picturale ervaringen, de mogelijkheden en beperkingen van de aangeboden materialen en schilderwijzen ontdekt en onderzoekt en hun specifieke expressiemogelijkheden adequaat leert aanwenden.

De fysische en technische aspecten van kleur - toch de bestaansgrond voor het schilderen - worden belicht en proefondervindelijk onderzocht in functie van hun beeldende, expressieve en symbolische bruikbaarheid.

De opdrachten zijn erop gericht dat de leerling, via analyse en onderzoek naar de eigen aard van de gegeven situatie, een selectieve keuze kan maken om gerichte accenten te leggen m.b.t. de gevoelsmatige, de naturalistische, decoratieve, coloristische en optische aspecten.

Een waaier van voorbeelden uit de kunst van vroeger en vandaag zijn het onderwerp van een zoektocht naar de formele kenmerken van verschillende stijlperiodes en hun relatie tot de keuze en de inhoudelijke benadering van de gangbare thema's. Zo kan bv. een degelijke kopie de leesbaarheid van het ontstaansproces van een werk bevorderen en de logica ervan verduidelijken.

De opdrachten worden zo gekozen dat de leerling voldoende en progressief steeds méér ruimte krijgt voor zijn persoonlijk relaas.

VIERDE GRAAD

TEKENKUNST

Tekenen kan terecht beschouwd worden als het verlengde van de waarneming en aansluitend hierop kan het waarnemingstekenen of het tekenen naar de natuur beschouwd worden als de hoeksteen van het beeldend vermogen. Daarom echter tekenkunst beperken tot een keurslijf van enkel registratie van het waargenomene zou een grote vergissing zijn.

Tekenen is een buitengewoon fascinerend medium om de realiteit te vatten, de werkelijkheid rondom ons te onderzoeken, te registreren en geïnterpreteerd weer te geven.

Bij tekenen gaat het niet enkel om het ontwikkelen van de nodige technische vaardigheden, maar evenzeer om het op gang brengen van een mentaal bewustzijnsproces dat het tekenen op zich overstijgt en dat leidt tot een persoonlijke beeldtaal en / of kunstbeleving tout court.

BENADERINGSWIJZE - DOELSTELLINGEN

Om tot een persoonlijke vormgeving te komen is het nodig dat de leerling in de beginfase, via 'klassieke' onderwerpen zoals stilleven, portret, figuur, interieur en compositie, de mogelijke invalshoeken van de waarneming onderzoekt en dat hij materialen en technieken toetst op hun toepasbaarheid binnen de artistieke realisatie.

Aandacht wordt besteed aan constructief tekenen, contourtekenen, blind- en gemodificeerd blindtekenen en aan de verschillende verschijningsvormen van de tekening, nl. schets, werktekening, compositiestudie en uitgewerkte tekening.

Potlood, houtskool, pen en inkt, pastel e.d. behoren tot de basismaterialen. Ze worden afzonderlijk gebruikt, in combinatie met elkaar en / of in combinatie met afdruk- en collagetechnieken. Binnen dit arsenaal aan technische mogelijkheden wordt het experiment nooit geweerd, maar gestimuleerd.

Steeds wordt ernaar gestreefd de eigenheid van het materiaal te respecteren en functioneel (in relatie tot de inhoud) in het werk te integreren.

De leerling wordt geconfronteerd met veel mogelijke invalshoeken en benaderingswijzen, gaande van realisme tot stilering en abstractie, en al wat daar cultuurhistorisch tussen ligt. De realiteit geldt hierbij als realistische, ideële en / of imaginaire toetssteen.

Bij de start kan de leerling een keuze maken tussen de verschillende invalshoeken (onderwerp- en techniekeuze) die hem worden aangeboden. Deze keuzemogelijkheid die continu blijft bestaan, vergroot de kans om tot een doelmatig en individueel aangepast jaarprogramma te komen. De mogelijkheid tot verdieping verkleint de kans op ongewilde oppervlakkigheid.

VIERDE GRAAD

LEVEND MODEL

De menselijke is figuur is een thema, waarin kunstenaars uit vele tijdperken inspiratie hebben gevonden. Het menselijk lichaam vertoont zich telkens weer op een fascinerende manier aan de beschouwer en leidt in iedere cultuur tot nieuwe zienswijzen en uitdrukkingsvormen. Het uitbeelden van de mens is ook een van de moeilijkste en meest complexe onderwerpen in de kunst. Een levendige weergave van de menselijke figuur is een uitdaging, die veel aandacht, oefening, technische bagage en een investering in tijd vereist.

De basis van de opleiding is het werken naar waarneming in direct contact met een (naakt)model. Naast waarneming is er ook in ruime mate aandacht voor het verwerven van kennis over beeldelementen en beeldende technieken. Door te focussen op zuivere beeldelementen, zoals lijn, vorm, volume, kleur, licht, ruimte, diepte, etc., wordt de leerling breed gestimuleerd zijn waarneming te intensiveren en te oefenen en wordt de beeldende kracht van de creatie vergroot.

Klassiek waarnemingstekenen en -schilderen, waarbij anatomische studie een belangrijke rol speelt, is een onderdeel van de opleiding, maar zeker niet de enige doelstelling. Het directe contact met het model, en de snelheid waarmee soms geïnterpreteerd moet worden, leggen op een dynamische manier de weg naar eigen creativiteit, expressiviteit en eigenheid bloot.

Schetstechnieken, die tot doel hebben het wezen van de houding op een snelle en directe manier te “vatten” geven de leerling de mogelijkheid de figuur op een heel intuïtieve en persoonlijke manier te leren weergeven. Door het directe en intensieve contact met het model leert men op een verrassende manier zijn eigen creativiteit en scheppende vermogens kennen.

Het onderzoek naar vorm, verhouding en beweging legt de weg open naar expressie, interpretatie en experiment. Er wordt gezocht naar persoonlijke manieren om houding, spanning en beweging weer te geven.

Naast de tweedimensionale benadering, waarbij een grote variatie aan tekenkundige en schilderkundige benaderingen onderzocht en verfijnd kan worden, behoort ook de driedimensionale weergave van het onderwerp tot de mogelijkheden. Binnen het atelier is expertise aanwezig voor het onderzoek naar sculpturale aspecten van volume en vorm, waarbij materialen en technieken kunnen worden ingezet ten behoeve van een ruimtelijke interpretatie van het onderwerp.

Het ontwikkelen van een persoonlijke beeldende uitdrukkingsvorm staat in de opleiding centraal. De leerling groeit in de loop van de tijd in de richting van een persoonlijke stijl: deze ontwikkelt zich afhankelijk van de individuele beeldende mogelijkheden en het eigen aanvoelen van het onderwerp. Hoewel velen zich pas nadat ze een gedegen teken-, schilder-, of beeldhouwopleiding doorlopen hebben, aan de studie van het levend model durven wagen, staat de opleiding ook open voor leerlingen die zich direct in het diepe durven gooien. Ervaring in een artistieke discipline is een aanbeveling, maar zeker geen must.

KORTLOPENDE SPECIALISATIEOPLEIDING

Specialiseren betekent: zich in het bijzonder toeleggen op. Een specialist is dus iemand die zich op een bepaald gebied van kennis of techniek heeft toegelegd. Inherent hierbij is dat specialisatie niet eindig is.

De kortlopende specialisatieopleiding kan gezien worden als een eindfase van de opleiding, een soort fixatie- en syntheseperiode waarbij de leerling, met de eigen affiniteiten voor ogen, tot persoonlijk werk komt dat bij elke poging wint aan helderheid en zeggingskracht.

In deze periode wordt de 'deskundigheid' (de maitrise) de preoccupatie van de leerling. Deskundigheid in de brede betekenis van het woord, want 'kunde en kundigheid' (vaardigheid) verschuiven naar de tweede plaats, zij krijgen een zuiver dienende functie en zijn geen doel op zich.

Bijzondere aandacht wordt nu geschonken aan het scherper stellen en exploreren van de eigen aspiraties, de persoonlijkheid van de leerling, de filosofische kant van kunst en de intellectuele inspanning die naast emotioneel aanvoelen aan de basis ligt van elk omgaan met kunst.

De tussenkomst van de leraar is deze van de aandachtige toeschouwer. Hij kijkt mee en stelt met de nodige omzichtigheid bepaalde ingrepen ter discussie. Op het meest opportune moment van het creatieve proces geeft hij suggesties en / of duidt hij, met de nodige bedachtzaamheid, onvermoede oplossingen aan.

De mogelijkheid bestaat dat de leerling zich in de Specialisatie, zowel op inhoudelijk als op technisch vlak toespitst op een bepaald aspect van de betreffende discipline.

Met de zeggingskracht van de artistieke realisatie voor ogen zijn vorm en techniek in de eerste plaats het gevolg van een inhoudelijke bekommernis.

KORTLOPENDE SPECIALISATIEOPLEIDING

**BEELDHOUWEN EN RUIMTELIJKE KUNST
FOTOKUNST
GRAFIEKKUNST
PROJECTATELIER
SCHILDERKUNST
TEKENKUNST**

De kortlopende specialisatieopleiding kan ook beschouwd worden als een nieuw begin. Het is een periode waarin aan de hand van diverse individuele opdrachten de nadruk zal liggen op de veruiterlijking van de eigenheid van de leerling, het versterken van de allure, de stijl en de distinctie van zijn realisaties. M.a.w. het is een syntheseperiode waarin de leerling het beeldend handschrift dat hij heeft ontwikkeld gebruikt om zichzelf en zijn relatie met de wereld rondom zich te vertolken en te onderzoeken.

De mogelijkheid blijft bestaan en de leerling wordt ertoe aangezet 'niet voor de hand liggende' grafische, sculpturale, fotografische, schilderkunstige, tekenkunstige of projectgerichte benaderingswijzen te onderzoeken, bepaalde technische facetten uit te diepen en andere technieken (vb. zeefdruk) bewust in zijn werk te integreren.

De leerling moet oog hebben voor de presentatie van zijn werk en er het belang van inzien, oog voor elk werk afzonderlijk, voor reeksen, voor een gans oeuvre. Hij moet met inzicht een tentoonstelling weten op te bouwen.

De leerling moet beseffen dat elke realisatie uiteindelijk kadert in en ontstaat vanuit een brede culturele context, waarvan deze realisaties uiteraard deel uitmaken.

Tenslotte moet de leerling er zich bewust van zijn dat beeldhouwen en ruimtelijke kunst, fotokunst, grafiekkunst, projectatelier, schilderkunst of tekenkunst (de beeldtaal waarvan hij zich bedient) niet meer zijn dan slechts één medium onder de vele andere.

**KORTLOPENDE OPLEIDING
BEELDENE EN AUDIOVISUELE CULTUUR**

De opleiding Beeldende en Audiovisuele Cultuur legt het verband tussen gisteren, vandaag en morgen in de kunst en de ruimere sociaal-economische context. De opleiding vormt het platform waar de kunstenaar en de beschouwende kunstminnaar elkaar treffen.

Een grondig inzicht in het fenomeen kunst is het eerste objectief. Zowel voor de hedendaagse kunst als voor kunst uit het verleden is de chronologische en ruimtelijke situering van groot belang. Dit betekent echter niet dat de leerstof uitsluitend chronologisch wordt behandeld of dat encyclopedische kennis wordt nagestreefd, integendeel (zie methodologische aanpak).

Via analyse (het leren lezen van een kunstwerk) en onderzoek (het leren plaatsen en vergelijken met andere kunstwerken uit het verleden en het heden, uit Europese en niet-Europese culturen) verwerft de leerling inzicht in de relatie kunstenaar – kunstwerk – kunst.

De opleiding Beeldende en Audiovisuele Cultuur wil een levendige belangstelling wekken voor het kunstgebeuren in ruime zin en propageert een onbevooroordeelde en objectieve attitude tegenover de artistieke actualiteit en het werk van anderen.

Tevens is er de noodzakelijke aandacht voor raakvlakken die we aantreffen bij andere kunstvormen of voor aspecten uit de randgebieden van de kunst.

M.a.w. de opleiding Beeldende en Audiovisuele Cultuur wil voor de leerling een waardevolle bijdrage zijn tot de ontwikkeling van een evenwichtige, artistieke persoonlijkheid.

**KORTLOPENDE OPLEIDING
BEELDENDE EN AUDIOVISUELE CULTUUR**

METHODOLOGISCHE AANPAK

Leerlingen van verschillende leeftijd (vanaf 16 jaar) en met verschillende ervaringen op artistiek vlak volgen samen de lessen Beeldende en Audiovisuele Cultuur.

Er wordt onderzoek verricht naar de benadering en uitwerking van thema's in verschillende vakgebieden en kunstdisciplines. De thema's en onderwerpen houden een chronologie in of worden gesitueerd in de tijd. Rond de in de les vooropgestelde problemen worden de oplossingen vergeleken van belangrijke kunstenaars uit het verleden en het heden, waarbij kunstfilosofische en esthetische aspecten de formele benadering aanvullen en vervolledigen.

Voortdurend wordt de leerling bij het lesgebeuren betrokken.

Deze werkwijze sluit aan bij de basisprincipes van de opvoedkunde: laat ons beginnen bij de dingen waarvoor de leerling belangstelling heeft en trachten die belangstelling op termijn te verruimen. Bij aanvang gaat het misschien vooral om vb. schilderkunst en beeldhouwkunst, later hopelijk om kunst in al zijn verschijningsvormen en kunst van alle tijden en culturen.

Ook wordt tijdens de lessen tijd uitgetrokken om belangrijke kunstmanifestaties, tentoonstellingen, tv programma's, kunstboeken e.d. in te leiden, te commentariëren. Het spreekt voor zich dat tentoonstellings- of museumbezoek en de confrontatie met de reële kunstwerken een belangrijke plaats inneemt in het programma. De leerling wordt ertoe aangezet de bibliotheek te raadplegen.

EVALUATIE

EVALUATIEREGLEMENT ACADEMIE

1. INLEIDING: EVALUATIE IN TWEE RICHTINGEN

In elke vorm van onderwijs speelt evaluatie een belangrijke en noodzakelijke rol. Het is een fase waarin o.a. wordt nagegaan in hoeverre de leerplandoelstellingen door de leerlingen worden bereikt.

Uit de informatie die de evaluatie ons verstrekt leren we welke de volgende stappen zijn die moeten worden gezet en - indien de doelstellingen niet werden bereikt - hoe deze dienen te worden aangepast of geherformuleerd voor eventuele remediëring.

De leerkracht doet aan introspectie en trekt conclusies uit de evaluatie omtrent zijn didactisch handelen, omtrent het didactisch proces. **Elke evaluatie is op die manier een belangrijk bezinningsmoment.**

Evaluëren is noodzakelijk om **feedback** te geven aan de leerling en aan de leerkracht. Door rekening te houden met de vaststellingen gemaakt tijdens de evaluatie kan de leerling zijn **leren optimaliseren**. De leerkracht kan uit evaluatiegegevens informatie halen voor **bijsturing** van zijn **didactisch handelen**.

Evaluatie wijst dus altijd in twee richtingen en dat is logisch want onderwijs beoogt leereffecten door het aanreiken/aanleren van de leerstof via een **interactie tussen leerkracht en leerling**. Wat de leerling betreft wijst de evaluatie naar **het product en hoe dit tot stand komt**. Niet enkel kennis en vaardigheden zijn het voorwerp van beoordeling, maar ook mentale processen, attitudes, interesses, waardepatronen en gewoonten. Wat de leerkracht betreft wijst evaluatie naar het didactisch proces, nl. de omstandigheden waarin de resultaten tot stand komen.

Behalve het bijsturen van het leerproces en/of het onderwijsproces is een evaluatie ook noodzakelijk om andere **toekomstgerichte beslissingen** te ondersteunen zoals oriënteren en delibereren. Wanneer hierbij rekening gehouden wordt met de mogelijkheden van de leerling, dan staat ook hier **de groei van de leerling centraal**. Evaluatie wordt zo een **continu proces** dat optimaal en motiverend verloopt in **stress- en sanctiearme** omstandigheden.

2. METHODIEK VAN DE EVALUATIE

2.1. PERMANENTE EVALUATIE

Bij het afsluiten van een oefening of een oefeningenreeks moet er geëvalueerd worden. Evaluëren is niet een definitief oordeel vellen en zeker niet veroordelen. Het is samen met de leerling op zoek gaan naar het leereffect van een oefening of een opdracht. De leerkracht fungeert als begeleider, suggereert, vraagt, maar laat de leerling aan het

woord en probeert op die wijze na te gaan tot welke nieuwe beginsituatie de opdracht heeft geleid.

Steeds wordt er vertrokken van wat reeds goed is en nadien wordt nagegaan wat kan verbeterd worden en hoe dat kan gebeuren.

Tijdens een schooljaar zijn er veelvuldige **individuele en klassikale evaluatiemomenten** waarbij de leerling intens betrokken wordt. Deze evaluaties gebeuren mondeling. De leerkracht en/of de leerlingen maken eventueel nota's als geheugensteun.

Op het einde van de **tweede graad** worden de werken van de kinderen ook besproken met vakcollega's tweede graad en met vakleerkrachten derde graad in het kader van het bevorderen van doorstroom.

Op het einde van de **derde graad** worden de werken van de jongeren ook besproken met vakcollega's derde graad en met vakleerkrachten vierde graad in het kader van het bevorderen van doorstroom.

Op het einde van de **vierde graad en de kortlopende specialisatieopleiding** worden de werken van de leerlingen mee beoordeeld door een **buitenschoolse jury**. De juryleden worden gekozen in overleg met de vakleerkrachten in functie van hun vakkennis en van hun kennis van een academiewerking. De directeur is ambtshalve voorzitter van de jury. De buitenschoolse jury noteert tijdens haar beoordeling de belangrijkste **positieve punten, aandachtspunten en adviezen** als feedback voor elke individuele student in een **juryrapport**. De student die dit wenst mag zijn werk ook komen toelichten voor de jury en krijgt persoonlijke feedback.

Aan de hand van het schriftelijk juryrapport bespreekt de leerkracht de bevindingen van de buitenschoolse juryleden met elke student.

De buitenschoolse jury bespreekt bijkomend de algemene kwaliteit van de producten en eventueel processen per atelier als feedback voor de vakleerkracht(en).

2.2. EVALUATIEFICHE

Halfjaarlijks maakt de leerkracht een **schriftelijk evaluatieverslag** per leerling aan de hand van criteria, die in overleg per graad en per optie tussen de vakdocenten werden opgesteld: zie evaluatiefiches eerste, tweede, derde, vierde graad, specialisatieopleiding en van de opleiding Beeldende en Audiovisuele Cultuur. Er is eveneens een **tekstvak** voorzien voor het formuleren van een bemerking, aanmoediging of remediëring.

De leerkrachten vullen de evaluatiefiches in en bezorgen en bespreken deze met hun leerlingen. Een digitale versie blijft steeds in de school opgeslagen en is steeds raadpleegbaar door andere vakcollega's in het kader van het leerlingvolgsysteem.

2.3. BESPREKING EVALUATIE MET DE LEERLING / OUDERS

De leerkracht bespreekt de resultaten zoals genoteerd op de evaluatiefiches met de betreffende leerlingen en/of (desgevallend) met de ouders.

De laatste les van de eerste, tweede en derde graad is er een **contactdag voor de ouders**, waarbij de resultaten van hun kind(eren) worden toegelicht. De ouders krijgen de gelegenheid hun kind(eren) opnieuw in te schrijven, als bijkomende motivatie om op gesprek te komen.

De leerkracht vierde graad, specialisatieopleiding en van de opleiding Beeldende en Audiovisuele Cultuur bespreekt de evaluatie met zijn volwassen studenten tijdens de laatste lessen en licht bovendien het juryrapport van de buitenschoolse juryleden toe aan elke eindejaarstudent.

3. DELIBERATIE

Wie slaagt behaalt een overgangsattest of een eindgetuigschrift.

De aangestelde interne of buitenschoolse jury kan leerlingen alsnog laten slagen voor de kunstvakken na deliberatie. Er wordt beslist bij eenvoudige meerderheid van stemmen van de juryleden. Bij ontstentenis van stemmen is de stem van de directeur, als voorzitter van de jury, doorslaggevend

4. RAPPORTERING VAN DE EVALUATIE

Wanneer we willen ingrijpen op het leerproces is **de rapportering, de duiding en de toelichting** van de evaluatie belangrijk. In de rapportering kunnen de sterke en de zwakke punten van de leerling weergegeven worden. Eventuele adviezen voor het verdere leerproces kunnen ook aan bod komen.

Mondelinge rapportering:

zie supra onder 2.3.

Schriftelijke rapportering:

Op het einde van het schooljaar ontvangt iedere leerling een brief/rapport met de mededeling geslaagd of niet geslaagd. De leerkracht schrijft op het rapport een samenvattende evaluatie, advies en/of remediëring voor de betreffende leerling.